

Inspiratiegids Werken aan bermen

Ervaring uit Bilzen, Gintelom, Lanaken, Riemst, Zutendaal

PROVINCIAAL
NATUUR-
CENTRUM

Voorwoord

Sinds 2016 werken het Provinciaal Natuurcentrum (PNC), diverse natuurorganisaties en -specialisten en de gemeenten Bilzen, Gintelom, Lanaken, Riemst en Zutendaal samen in het pilootproject "Onze bermen vol leven". Dit project onderzoekt de waarde van bermen voor planten en dieren, zet bermen op een positieve manier in de kijker en probeert ervaring op te doen om ook in andere gemeenten aan de slag te gaan. Hierbij hoort tevens de uitdaging om de private firma's, die via openbare aanbestedingen ingeschakeld worden om mee te werken aan het bermbeheer in de diverse Limburgse gemeenten, maximaal te betrekken. Waarom dit niet inschrijven en/of opleggen via de bestekken?

Ongeveer dertig proefbermen werden onderzocht op planten, vlinders, sprinkhanen, bijen, mieren, spinnen en kevers. Verschillende van deze bermen blijken topnatuur te bezitten.

Soms kunnen we bermen zelfs vergelijken met "plaatselijke natuurreservaten". En als ze worden beheerd in functie van planten en dieren is nog meer natuurwinst mogelijk!

Dit beheer moet niet per se duurder zijn: het kan gaan over andere maaidata of werken met stroken. Zo maken zowel de gemeenten, als de natuur winst!

Tegelijk werd binnen de vijf pilootgemeenten gepolst naar lopende initiatieven die kaderen binnen het bermenbeleid en die kunnen dienen als voorbeeld voor andere Limburgse gemeenten en steden.

Deze acties zijn uitgeschreven in deze inspiratiekrant.

Tot slot bevat deze inspiratiegids ook een korte samenvatting van de wetgeving over bermbeheer.

Ik hoop dat heel wat gemeenten hier de inspiratie in vinden om (meer) te werken aan een ecologisch en milieuvriendelijk bermbeheer.

Veel lees-en werkgenot.

Ludwig Vandenhove
gedeputeerde van Leefmilieu en Natuur

Inhoud

1. Het bermbeheerplan	5	6. Bermen positief in de kijker zetten	21
1.1. Vrijwilligers inschakelen om beheerplannen bij te sturen	5	6.1. Compost (van bermmaaisel) aanbieden aan de burgers via het containerpark/recyclagepark.	21
Bilzen wordt Vlinderstad	5	Compostpromotie in Zutendaal en Gingelom	21
Lokale afdeling van Natuurpunt evalueert bermbeheerplan in Lanaken	5	6.2. Activiteiten organiseren	21
1.2. Het bijsturen van beheerplannen via een quickscan	6	Het brede publiek wordt betrokken in Gingelom	21
Lanaken test quickscan-aanpak uit	6	Inhoudelijk symposium in Bilzen.	21
2. Projecten over grenzen heen	9	6.3. Informatieborden plaatsen	22
2.1. Gemeenten kunnen projectmatig samenwerken	9	Borden vestigen de aandacht op een bepaald bermthema	22
LIFE+ project "Pays Mosan" focust op de bermen van het Albertkanaal	9	6.4. Gemeentelijke informatiekanalen en contacten met lokale journalisten inzetten om het belang van bermen in de kijker te zetten	22
3. Wie voert het bermbeheer uit?	11	Burgerjournalisten aan de slag rond bermen in Lanaken	22
3.1. Schapen als begrazers van bermen	11	7. Wat zegt de wetgeving over bermbeheer?	23
Gemeentearbeider herdert met eigen kudde in Zutendaal	11	Het bermbesluit	23
Schapen van Natuurpunt zijn "bermbeheerders" in Kanne en omgeving	11	De zorgplicht	25
3.2. Vrijwilligers inschakelen in het bermbeheer	12	Een Code van Goede Natuurpraktijk	25
Natuurvrijwilligers werken in de bermen van Riemst.	12	Een verbod op wijziging van bepaalde kleine landschapselementen en vegetaties en de natuurvergunningplicht	25
4. Bermen beschermen!	15	Het hervormde natuuredecreet	25
4.1. Door een artikel toe te voegen aan het GAS-reglement kunnen gemeenten administratieve sancties opleggen met betrekking tot bermen	15	Het algemeen verbod op het gebruik van pesticiden	26
Lanaken beschermt stroken van één meter (GR 27 juni 2016)	15	De handhaving	26
Bilzen voegt uitgebreid bermartikel toe aan GAS-reglement (GR 6 december 2016)	15		
4.2. Opmaak van PV's, op basis van overtredingen tegen het Bermbesluit	16		
Riemst maakt PV's op	16		
4.3. Eén meter stroken maaien in ruilverkavelingsgebied	16		
Bilzen maait 1 meter stroken in ruilverkavelingsgebied	16		
5. Zwerfvuil ruimen.	19		
5.1. Meeliften met bovenlokale zwerfvuilacties	19		
De Mooimakers en Straat.net	19		
5.2. Een netwerk van vrijwilligers uitbouwen	19		
Enthousiaste groep vrijwilligers ruimt permanent zwerfvuil in Lanaken	19		
De zwerfvuilmeters en -peters van Gingelom	20		
Een subsidiereglement rond opruimacties in Zutendaal	20		

1. Het bermbeheerplan

1.1. Vrijwilligers inschakelen om beheerplannen bij te sturen

Bilzen wordt Vlinderstad

Tien jaar geleden werd in Bilzen een Vlinderwerkgroep opgericht naar aanleiding van het provinciaal project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten" (GALS). De stad koos het dwergblauwtje als GALS-soort, maar besliste al snel om de focus te verbreden naar alle vlinders. De werking van de Vlinderwerkgroep groeide de afgelopen jaren sterk uit. Sinds 2016 worden 16 bermen nauwlettend opgevolgd en bijhorende beheersuggesties geformuleerd. Voor deze werking krijgt de Vlinderwerkgroep een onkostenvergoeding van de stad.

Martin Stinckens van de Vlinderwerkgroep verduidelijkt het opzet:

"Onze voorzitter is de schepen van natuur en milieu. De leden zijn geëngageerde mensen uit verschillende verenigingen van Groot Bilzen.

In eerste instantie was het de bedoeling om alle dagvlinders te inventariseren en jaarlijks op te volgen. Tot nu toe werden in Bilzen 41 vlindersoorten geïnventariseerd. Voor Limburg zijn er in totaal 52 soorten gekend. Bilzen is dus terecht aangeduid als Vlinderstad.

Vanaf 2014 ging ook aandacht naar het beheer van gebieden. Eén van de belangrijkste habitats voor vlinders zijn kleine landschapselementen zoals bermen. Deze vormen onmisbare verbindingen tussen grote natuurgebieden. Er werd met drie proefbermen gestart. Sinds 2016 worden 16 bermen onderzocht op vlinders en hogere planten, minstens één berm per deelgemeente. Al deze bermen worden ondertussen ook gefaseerd beheerd. Door alles nauwkeurig te volgen, wordt de waarde van deze bermen op het vlak van planten, bijen en vlinders in kaart gebracht. Het werk van de vrijwilligers vormt zo een belangrijke maatstaf voor het stadsbestuur om de bermen te beheren in functie van een zo groot mogelijke biodiversiteit.

De resultaten van het onderzoek en alle informatie over de vlinderwerking in Bilzen zijn voor iedereen raadpleegbaar via www.bilzenvlinderstad.be. De bevolking wordt betrokken bij de werking via jaarlijkse acties (cursussen, wandelingen...)."

Lokale afdeling van Natuurpunt evalueert bermbeheerplan in Lanaken

Lanaken beschikt sinds 1997 over een bermbeheerplan, dat door de toenmalige Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer (LIM) opgemaakt werd. Het maaitijdstip en de maai frequentie werden per berm bepaald in functie van de aanwezige of gewenste vegetatietypes en bijzondere fauna. Ook de monitoring van de bermen en het gevoerde beheer werden hierin opgenomen.

In 2009 wilde de gemeente een eerste grondige evaluatie van het gevoerde beheer laten uitvoeren. Aanvankelijk was het de bedoeling om deze opdracht uit te besteden aan een studiebureau dat de volgende aspecten moest uitwerken:

- inventariseren van de meest waardevolle bermen in beheer van de gemeente
- een analyse uitvoeren van het gevoerde bermbeheer en de invloed ervan op de bermen sinds de inventaris van 1996-1997

- actuele beheerrichtlijnen en -doelstellingen voor de bermen opmaken met gedetailleerde kostenraming
- een studie uitvoeren naar mogelijkheden voor de verwerking van het bermmaaisel
- een realistisch voorstel formuleren voor de verdere opvolging van de bermvegetatie en een aantal bijzondere soorten

Uit navraag bij een aantal studiebureaus bleek al gauw dat de kostprijs van deze opdracht behoorlijk hoog zou zijn. Men ging dus op zoek naar een goedkoper alternatief. De lokale afdeling van Natuurpunt werd aangesproken over het initiatief en de vrijwilligers konden zich in de opdracht vinden. Zij namen de opdracht aan en de gemeente maakte samen met de vrijwilligers een afsprakennota op. Hierin werden de modaliteiten op het vlak van financiering, ondersteuning en communicatie vastgelegd. Omwille van de beperkte mankracht werd maar een deel van de initiële opdracht uitgevoerd. Enkel de waardevolle bermen werden geïnventariseerd en het beheer ervan geëvalueerd.

Uit de evaluatie bleek dat de maaidata en -frequentie van een aantal bermen moest gewijzigd worden, omdat het eerdere beheer niet de gewenste resultaten had opgeleverd. De vooropgestelde natuurdoelen werden immers niet gehaald. De wijzigingen werden aan het Agentschap voor Natuur en Bos overgemaakt en vanaf dan toegepast.

Tijdens de evaluatie werd ook duidelijk dat de gemeente de bevolking onvoldoende informeerde over het toegepaste bermbeheer. Natuurpunt stelde dan ook in nauw overleg met de gemeente een communicatieplan op. De implementatie van dit plan blijft een enorme uitdaging gezien de beperkte belangstelling voor ecologisch bermbeheer bij de bevolking.

Een samenwerkingsverband met een lokale natuurvereniging heeft tal van voordelen. Uiteraard is de kostprijs doorslaggevend. Een ander belangrijk gegeven is dat vrijwilligers lokale terreinkennis hebben en werken aan draagvlak voor natuur. Het kernteam dat de opdracht uitvoerde bestond uit vier personen die vooral in de week-ends op het terrein actief waren. Ze verzamelden heel wat gegevens en stelden per berm één of meerdere maatregelen voor. Een gedetailleerd rapport en het bijhorende kaartmateriaal (GIS) konden zij echter niet aanleveren. De milieudienst nam dit zelf voor zijn rekening.

PLUSPUNTEN

- de kostprijs van het inventariseren en evalueren door vrijwilligers is beperkt
- vrijwilligers zijn meestal lokale experts die de situatie goed kennen
- deze werkwijze creëert een lokaal draagvlak
- lange-termijn-engagement van de vrijwilligers is mogelijk

LET OP

- de opdracht voor de vrijwilligers moet goed afgebakend zijn naar inhoud, tijd en plaats

1.2. Het bijsturen van beheerplannen via een quickscan

Lanaken test quickscan-aanpak uit

Voor de eerste evaluatie van het bermbeheerplan deed Lanaken in 2009 beroep op vrijwilligers van Natuurpunt (zie hierboven). De vrijwilligers focusten zich toen vooral op de vegetatie. De overige soortengroepen zoals bijen, sprinkhanen en vlinders kwamen minder aan bod.

In het kader van de provinciale campagne "Limburg wild van bijen" werd op voorstel van de lokale milieuraad gekozen om de Lanakense bermen bijvriendelijker te

beheren. Lanaken werd één van de vijf pilootgemeenten in het provinciale bermenproject "Onze bermen vol leven". Daarmee was de eerste aanzet naar habitatherstel in functie van wilde bijen genomen. In het kader van het project "Onze bermen vol leven" werden evenwel niet alle bermen onderzocht. Daarom liet de gemeente voor de andere waardevolle bermen en bermenclusters (bijvoorbeeld op een industrieterrein) een quickscan uitvoeren.

Maarten Jacobs van Nature-ID voerde de quickscan in Lanaken uit en verduidelijkt het opzet.

"Tijdens een quickscan wordt een vooraf bepaald terrein één tot twee keer bezocht door een ecoloog. Die schat de huidige en potentiële natuurwaarden in door abiotische parameters af te lezen uit de huidige vegetatie, aan de hand van kensoorten. Abiotische parameters zijn o.a. vochttoestand, bodemverdichting, bodemtype en graad van vermessing. Samen met informatie over het huidige beheer, vegetatiestructuur, aanwezige hulpbronnen zoals interessante voedselplanten en nestlocaties voor wilde bijen, vlinders, sprinkhanen en andere fauna geven deze abiotische parameters de nodige handvaten om een beheeradvies op te stellen.

Aan de hand van een overzichtskaart met aanduiding van puntlocaties worden met behulp van foto's de meest kansrijke plekken besproken. De knelpunten worden geduid en maatregelen worden voorgesteld. De voorgestelde maatregelen zijn divers en gaan van minimale ingrepen tot grotere ingrepen, van éénmalige maatregelen tot regulier onderhoudsbeheer. De maatregelen zijn realistisch, concreet en uitvoerbaar waarbij aangegeven wordt hoe de uitvoering best kan gebeuren (type machine, frequentie en periode).

De voorgestelde maatregelen spelen zoveel mogelijk in op de natuurlijke kansen waarbij getracht wordt deze maximaal te versterken. Het grote voordeel hiervan is dat maatregelen veelal kostenneutraal en op termijn zelfs kostenbesparend zijn. Éénmalige maatregelen zoals inzaaien van bloemenmengsels die niet aansluiten bij de natuurlijke kansen en dikwijls, alhoewel goed bedoeld, niet duurzaam zijn, worden enkel in uitzonderlijke gevallen voorgesteld."

De milieudienst meldt het volgende over de samenwerking en aanpak:

"De resultaten van het onderzoek en de maatregelen werden in een overzichtelijk rapport weergegeven en aan de werkgroep toegelicht. Het terreinbezoek met alle betrokken diensten, leden van de milieuraad en de schepen van leefmilieu was een meerwaarde. Op die manier was het voor iedereen meteen duidelijk welke acties vereist zijn om het voedselaanbod en de nestgelegenheid voor wilde bijen te verhogen."

PLUSPUNTEN

- de kostprijs van een quickscan is beperkt
- een quickscan wordt uitgevoerd door een specialist/studiebureau met praktijkkennis en kennis van diverse soortengroepen (dieren en planten)
- er wordt steeds vertrokken van terreinbezoeken
- als resultaat krijg je een overzichtelijk rapport en een praktisch advies op maat

LET OP

- de opdracht moet goed afgebakend worden naar plaats en tijd

2. Projecten over grenzen heen

2.1. Gemeenten kunnen projectmatig samenwerken

LIFE+ project "Pays Mosan" focust op de bermen van het Albertkanaal

In het LIFE+ project "Pays Mosan" (2014-2020) werken 7 partners uit Wallonië, Vlaanderen en Nederland met Europese steun samen aan het herstel van bedreigde graslanden en soorten binnen het stroomgebied van de Maas en haar zijrivieren. Een belangrijke werklocatie zijn de zeldzame kalkgraslanden en matig voedselrijke graslanden op de bermen van het Albertkanaal (Zutendaal, Bilzen, Lanaken en Riemst). Via natuurherstel en natuurbeheer willen het Agentschap voor Natuur en Bos en De Vlaamse Waterweg het leefgebied van 4 zeldzame dagvlinders waaronder 3 soorten uit het project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten" (GALS) verbeteren en uitbreiden. Dat zijn het dwergblauwtje in Bilzen, het klaverblauwtje in Lanaken en de veldparelmoervlinder in Zutendaal.

Belangrijke ingrepen binnen het project zijn: het kleinschalig maaien van bermen, het verwijderen van de houtige opslag op de hellende bermen en hakhoutbeheer. Schapen zorgen voor de nodige verschraving van de bodem en het in toom houden van de jonge houtige opslag. Om de kudde te huisvesten zijn 10 nachtweides aangelegd. Verplaatsbare rasters (flexinetten) maken het mogelijk om de begrazing te sturen. De schapen grazen overdag op de bermen en deponeren 's nachts hun mest in de nachtweides. Er wordt begraasd van de brug van Eigenbilzen tot aan de brug van Kanne.

Na het beëindigen van het project wordt het beheer bestendigd via het beheerplan van de kanaalbermen.

De gemeenten volgen de vooruitgang van het project via werkvergaderingen en ze spelen een rol op het vlak van informeren en sensibiliseren van de bevolking. Na de voltooiing van de beheerwerken (fase 1) in september 2017 werden in Bilzen en Lanaken geleide wandelingen georganiseerd. De gemeenten maakten de wandeling bij het brede publiek bekend.

PLUSPUNTEN

- gezamenlijke middelen kunnen efficiënter ingezet worden
- grote natuur(verbindings)projecten kunnen getrokken worden door partners met expertise in het aanvragen en uitvoeren van (Europese) projecten
- deze projecten maken grootschalig herstel/inrichting mogelijk

LET OP

- (Europese) projecten indienen vraagt de nodige expertise en de concurrentie is groot
- eenmaal de projecten beëindigd zijn, moet het beheer verzekerd worden

3. Wie voert het bermbeheer uit?

3.1. Schapen als begrazers van bermen

Gemeentearbeider herdert met eigen kudde in Zutendaal

Davy Jorssen werkt sinds 2015 één week per maand als herder. De andere dagen is hij aan de slag als gemeentearbeider. Zijn schapen en herdershonden zijn nu al een toeristische attractie in Zutendaal.

De kudde begraast bossen, heide en bepaalde bermen.

Davy Jorssen verduidelijkt het opzet:

"Ik voorzie de schapen en honden en zorg ook voor de flexinetten en stroomkast. Schapen kunnen effectief bermen van grote wegen en wegen in drukke steden onderhouden, dat wordt bewezen in Maastricht. Bij bermbegrazing is het van belang dat er voldoende plaats is, dat er flexinetten worden gebruikt en dat er een duidelijke signalisatie is. Taluds kan je ook laten begrazen. Verder zijn goede afspraken met de terreinbeheerder of eigenaar belangrijk. Je moet vlot kunnen samenwerken. Vermits er gewerkt wordt met dieren, moet er rekening worden gehouden met de gezondheid (en eventuele medicatie) en met het beschikbare voedselaanbod.

Zelf heb ik Ardense voskoppen, een sterk ras dat tegen een stootje kan. Een goede herder is 24 uur op 24 beschikbaar. Je moet op alles voorbereid zijn: watertekort, een mogelijke uitbraak, ... Het is dan ook belangrijk om in bestekken rond schapenbegrazing rekening te houden met de ervaring en kennis van de herder. Ook de zorg voor de gezondheid van de dieren is een belangrijk element dat opgenomen moet worden. Schapenbegrazing is niet altijd de goedkoopste beheersmaatregel maar het heeft andere voordelen. Je moet minder gras afvoeren, je ziet de vegetatie evolueren en je kan de mensen ter plaatse uitleg geven. Over de kosten van begrazing door schapen wil ik nog dit kwijt. Een herder die zijn schapen in de natuur herdert, haalt zijn inkomsten uit de begrazingsdienst die wordt geleverd aan de eigenaar van de gronden en niet uit de verkoop van de dieren. De schapen groeien immers minder snel en het aantal lammeren per schaap vermindert wanneer je dieren niet op bemeste weiden zet. Een leefbaar bedrijf dat schapen voorziet voor natuurbeheer moet dan ook voldoende begrazingsopdrachten kunnen binnenhalen."

Schapen van Natuurpunt zijn "bermbeheerders" in Kanne en omgeving

Jaarlijks staan 100 tot 200 schapen van de natuurvereniging Natuurpunt in voor het beheer van wegbermen in Kanne (Riemst). De ingerasterde graslanden van het natuurreservaat de Tiendeberg worden begraasd door de kudde. Binnen dit raster ligt een groot deel van de hellingen van de holle weg Zusserdel. Maar ook de niet ingerasterde wegbermen in het reservaat worden door de schapen begraasd.

Daarnaast grazen de Natuurpuntschapen in de wegbermen en een paar graslandjes van het reservaat Caestert. De verhuis van de dieren van de Tiendeberg naar Caestert gebeurt te voet. Hierdoor krijgen de bermen tussen de beide reservaten een "stootbegrazing", samen met de bruggehoofden van de kanaalbrug en de aanpalende graslanden in eigendom van De Vlaamse Waterweg.

In het verleden werden ook de bermen tussen de deelgemeenten Vroenhoven en Kanne (bijvoorbeeld de Muizenberg) begraasd. Maar door het vele en snelle verkeer moesten er veel flexinetten gebruikt worden wat moeilijk werkbaar was. Daarom werd er terug overgeschakeld op maaibeheer.

In Riemst worden ook waterbuffers en wateropvangbekkens met schapen begraasd. In de gemeentelijke bekkens gebeurt dat door de kudde van Natuurpunt, in de provinciale bekkens wordt een andere kudde ingeschakeld. Voor de begrazing in buffers en bekkens van start gaat, controleert Natuurpunt of er geen akkervogels broeden. Ingeval van broedsels worden die locaties met flexinetten afgespannen zodat ze niet verstoord worden.

De herder van de Natuurpuntkudde is een MINA-werker die door de gemeente Riemst wordt aangeworven via de subsidieregeling (2014-2019) gebaseerd op het Besluit van de Vlaamse Regering van 28 maart 2014 houdende de toekenning van compensatie aan verschillende actoren en aan gemeenten voor milieugerelateerde taken, uitgevoerd door doelgroepwerknemers.

PLUSPUNTEN

- mits een goede accommodatie en organisatie kunnen grote natuuroppervlakten en natuurverbindingen worden begraasd
- schapenbegrazing heeft troeven voor natuurbeheer én recreatie, het is een attractieve beheermethode
- schapen kunnen ingezet worden in gebieden die voor machines moeilijk toegankelijk zijn

LET OP

- schapenbegrazing vraagt de nodige administratie en voorbereiding
- heel wat schapenprojecten hebben een korte levensduur en stoppen wanneer de subsidies wegvallen
- de kostprijs van begrazing door schapen is meestal hoger dan andere beheermethoden
- een goede opvolging van het beheer en de kudde is nodig, 24u op 24 beschikbaar van een herder is noodzakelijk

3.2. Vrijwilligers inschakelen in het bermbeheer

Natuurvrijwilligers werken in de bermen van Riemst

In de bermen tussen de Tiendeberg en Caestert in Riemst en in de reservaten zelf wordt gefaseerd hakhoutbeheer uitgevoerd om de vegetatierijkdom te behouden. De Jeugdbond voor Natuur en Milieu (JNM) voert de werken uit onder leiding van de lokale afdeling van Natuurpunt. De vergoeding van de organisaties gebeurt via het "gemeentelijk subsidiereglement met betrekking tot natuurbeheer". Dit subsidiereglement ging van kracht in 2001 en wil het beheer van kleine landschapselementen en van natuur- en reservaatgebieden ondersteunen én verenigingen sensibiliseren en stimuleren tot inzet voor natuurbeheer, -behoud en -herstel. De gemeente zorgt voor de noodzakelijke logistieke ondersteuning zoals ter beschikking stellen van containers, materiaal, ...

PLUSPUNTEN

- de kostprijs van de beheerwerken door vrijwilligers is beperkt
- de vrijwilligers zijn geïnteresseerd en gemotiveerd om de handen uit de mouwen te steken
- er wordt gewerkt aan sensibilisering en betrokkenheid
- lange-termijn-engagement door de verenigingen is mogelijk

LET OP

- de opdrachten moeten goed afgebakend worden naar tijd en plaats en worden best opgedeeld in deelopdrachten
- zorg voor voldoende gevarieerde opdrachten die niet te gecompliceerd zijn
- best geen opdrachten vragen met een erg strikte timing

4. Bermen beschermen!

4.1. Door een artikel toe te voegen aan het GAS-reglement kunnen gemeenten administratieve sancties opleggen met betrekking tot bermen

Lanaken beschermt stroken van één meter (GR 27 juni 2016)

Artikel 18: Landbouwers, eigenaar en pachter, moeten een strook van één meter breedte aan weerszijden van de verkavelingswegen, die grenzen aan hun landbouwgebied, vrijlaten. Deze strook van één meter mag niet bewerkt worden noch gebruikt worden als parkeerplaats. Er mogen op deze strook ook geen onkruidverdelgingsmiddelen gebruikt worden of landbouwproducten gestapeld worden.

De eigenaar en pachter, ieder hoofdelijk, die dit artikel schendt, krijgen na vaststelling door een bevoegde ambtenaar van de overtreding een termijn van 14 dagen om zich in orde te stellen. Indien zij dit binnen deze termijn nalaten, houdt de gemeente zich, onverminderd de toepassing van een administratieve boete, het recht voor om dit te doen op kosten en op risico van de eigenaar en pachter, ieder hoofdelijk.

Bilzen voegt uitgebreid bermartikel toe aan GAS-reglement (GR 6 december 2016)

Artikel 11 §1.

Het is niet toegelaten aan de aanliggende gebruikers van de wegen om:

- bermen en taluds te ploegen, te bezaaien, te beplanten, te bewerken of handelingen te stellen waardoor de vegetatie vernietigd wordt;
- leidingen aan te leggen in het openbaar domein zonder toelating van het college van burgemeester en schepenen;
- normale zijdelingse waterafvoer van de weg te verhinderen;
- op de berm landbouwmateriaal of voertuigen achter te laten;
- putten of gaten te maken in de bermen en taluds;
- putten of gaten te maken in de onmiddellijke omgeving die de stabiliteit van het openbaar domein kan aantasten;
- aanliggende gronden te verhogen zodat een waterafvoer van de weg belemmerd wordt;
- bestaande afwateringsgrachten te beschadigen, dicht te ploegen;
- sappen van groenvoederopslagplaatsen, mesthopen en bodemverrijkende en/of bodemverbeterende middelen op bermen en wegen te laten lopen;
- mest, bodemverrijkende en/of bodemverbeterende middelen aan te leggen of op te slaan op minder dan tien meter van de grens het openbaar domein van een betonweg, verharde weg of van aangrenzende percelen;
- pulp- en bietenkuilen aan te leggen of op te slaan op minder dan drie meter van de grens het openbaar domein van een betonweg, verharde weg of van aangrenzende percelen. Op kruispunten dient evenwel een afstand van minstens vijf meter gerespecteerd te worden.

PLUSPUNTEN

- een snelle respons en afhandeling zijn mogelijk en hiermee wordt een duidelijk signaal gegeven
- de kosten voor de herstelling van de beschadigde berm kunnen verhaald worden op de overtreder
- de procedure wordt afgehandeld binnen de gemeente

LET OP

- er is politieke wil nodig om deze maatregel in te voeren
- er moet voldoende personeel ingezet worden (bijvoorbeeld GAS-vaststellers of wijkinspecteurs van de lokale politie) om de handhaving te garanderen
- de berm is reeds beschadigd en moet hersteld worden, soms is de schade moeilijk omkeerbaar

4.2. Opmaak van PV's, op basis van overtredingen tegen het Bermbesluit

Riemst maakt PV's op

Ook zonder GAS-reglement kan er opgetreden worden. In Riemst werden in 2016 en 2017 op basis van het Bermbesluit enkele PV's gemaakt voor bermen die volledig omgeploegd waren. De opvolging van PV's gebeurt via het parket. De bescherming en het behoud van de bermen zijn opgenomen in een politieverordening.

PLUSPUNT

- een PV geven en effectief afhandelen is een duidelijk signaal

LET OP

- goede afspraken met het parket zijn nodig, zodat deze PV's niet geseponeerd worden
- de berm is reeds beschadigd

4.3. Eén meter stroken maaien in ruilverkavelingsgebied

Bilzen maait 1 meter stroken in ruilverkavelingsgebied

Bermen in ruilverkavelingsgebied behoren tot het openbaar domein van de gemeente. Toch zijn ze steeds meer in onbruik geraakt en "vergeten" veel gebruikers van aanliggende percelen er rekening mee te houden. Om de functies van de 1 meter stroken te vrijwaren, maait de stad Bilzen nu alle bermen tot op 1 meter, ook als daar gewassen op staan. De stad ging tot deze actie over nadat eerdere sensibilisatie-initiatieven hadden gefaald. Bilzen liet voorafgaand een inventaris opmaken van alle beschermde bermen in het ruilverkavelingsgebied. Van de 620 genoteerde bermen bleken er maar 201 over de volledige breedte intact. Van die 201 waren er 104 onmogelijk te bewerken door de aanwezigheid van een gracht, haag of bomen. Met andere woorden: in slechts 15,6 % van de gevallen werd de 1 meter-zone "echt" gerespecteerd.

PLUSPUNTEN

- het maaien van stroken, zelfs wanneer er aangeplante gewassen op staan, is een zeer duidelijk signaal
- de 1 meter stroken kunnen hun functies terug opnemen (veiligheid, drainage, erosiebescherming, natuur)

LET OP

- politieke wil is nodig om deze maatregel door te voeren
- de berm is reeds beschadigd en herstel kan lange tijd in beslag nemen

5. Zwerfvuil ruimen

5.1. Meeliften met bovenlokale zwerfvuilacties

De Mooimakers en Straat.net

In heel wat Limburgse gemeenten kunnen bewoners op individuele basis of in groep deelnemen aan de opruiminitiatieven van De Mooimakers of Straat.net.

De Mooimakers past binnen Vlaanderen Mooi, het Vlaamse initiatief tegen zwerfvuil en sluikestort van OVAM, Fost Plus en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). Een van de initiatieven van de Mooimakers is de Grote Lenteschoonmaak, die ondersteunt wordt met een grootse communicatiecampagne en met opruimmateriaal voor de vrijwilligers.

De zwerfvuilactie Straat.net wordt jaarlijks georganiseerd door Limburg.net met de steun van OVAM. Vrijwilligers (individuele of verenigingen) worden opgeroepen om tijdens een vast weekend in het voorjaar zwerfvuil op te ruimen. Het nodige materiaal krijgen ze ter beschikking. De deelnemers ontvangen 15 euro per opgeruimde kilometer.

PLUSPUNTEN

- de gemeente kan deelnemen aan gemeenteoverschrijdende initiatieven en zo meeliften, krachten worden gebundeld
- door de communicatiecampagnes die meestal gekoppeld zijn aan bovenlokale acties wordt bijkomend sensibiliserend gewerkt
- vrijwilligers kunnen een vergoeding ontvangen voor hun opruimwerk

LET OP

- de opruimacties zijn beperkt in tijd en plaats (niet gebiedsdekkend)

5.2. Een netwerk van vrijwilligers uitbouwen

Enthousiaste groep vrijwilligers ruimt permanent zwerfvuil in Lanaken

Lanaken zet sterk in op het ruimen van zwerfvuil. Zes arbeiders van de technische dienst worden jaarrond ingezet om zwerfvuil in de berm op te ruimen. Hun werking wordt aangevuld met manuren van arbeiders uit de sociale economie.

Zeer belangrijk is evenwel de inbreng van een enthousiaste groep van 62 inwoners (tussen de 23 en 80 jaar) die meestal een keer per maand het zwerfvuil in hun buurt ruimen (sinds 2015). Dit doen ze op vrijwillige basis. Ze krijgen hiervoor gratis materiaal (zakken, handschoenen en grijpers) ter beschikking en ze zijn verzekerd. Er wordt een kleine compensatie voorzien in de vorm van een geschenkbond. Maar het zijn fierheid en engagement die de groep drijven. De groep van vrijwillige zwerfvuilopruimers wordt twee maal per jaar uitgenodigd voor een overleg. Tijdens zo'n overleg komt ook de ecologische waarde van bermen aan bod. Het vrijwillige zwerfvuilopzet is een mooi voorbeeld van burgerparticipatie.

Verder zijn er ook acties waarbij het Opvangcentrum Ter Dennen en het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum betrokken worden. Het betrekken van deze bijzondere doelgroepen vraagt extra engagement van de milieudienst, maar levert ook veel voldoening op.

De zwerfvuilmeters en -peters van Gingelom

Het ruimen van zwerfvuil door vrijwilligers is in Gingelom eerder recent opgestart. In oktober 2016 werd een oproep gedaan voor zwerfvuilmeters en -peters. Onder tusschen is er een mooie groep van 65 vrijwilligers ontstaan die het openbaar domein in de gemeente op regelmatige tijdstippen zwerfvuilverrij maakt. Ook de technische dienst is dagelijks op de baan om straten te vegen, zwerfvuil en sluikstorten op te ruimen enzovoort.

De vrijwilligers engageren zich om regelmatig zwerfvuil op te ruimen in een vooraf afgesproken deel van een buurt of straat en ernstige gevallen van sluikstorten te melden, zodat deze door de gemeentediensten verwijderd kunnen worden. De gemeente zorgt voor het nodige materiaal: witte zwerfvuilzakken, PMD-zakken, grijpstokken, fluohesjes en handschoenen.

Op 8 oktober 2017 werd een eerste bijeenkomst georganiseerd waar alle zwerfvuilmeters en -peters een ontbijt kregen om hen te bedanken voor hun inzet. De bijeenkomst was ook een ideale gelegenheid om kennis te maken met de "collega's" zwerfvuilmeters en -peters en de nodige feedback van de vrijwilligers te verzamelen.

Een subsidiereglement rond opruimacties in Zutendaal

Het reglement toelage aan verenigingen voor het houden van opruimacties" (GR 28 oktober 1999) laat toe dat verenigingen die aangesloten zijn bij een gemeentelijke adviesraad een toelage kunnen bekomen voor bijvoorbeeld opruimacties langs wegen. Voor een opgeruimde kilometer wegberm bedraagt de vergoeding 20 euro. In Zutendaal vinden er in dit kader minstens 5 opruimacties per jaar plaats. KSA jongens en meisjes spelen op deze mogelijkheid in.

PLUSPUNTEN

- aan het werken met vrijwilligers zijn minder kosten verbonden dan wanneer beroepskrachten ingezet worden. Voorzie wel regelmatig een waarderingmoment!
- deze werkwijze is een mooi voorbeeld van burgerparticipatie
- de vrijwilligers creëren een vorm van sociale controle in hun buurt
- tijdens de zwerfvuilacties kan ook aandacht besteed worden aan de ecologische waarde van de berm

LET OP

- blijvende investering in het netwerk is noodzakelijk
- duidelijke afspraken met andere bermbeheerders (bijvoorbeeld het Agentschap Wegen en Verkeer en De Vlaamse Waterweg) rond het inzamelen van zwerfvuil zijn nodig

6. Bermen positief in de kijker zetten

6.1. Compost (van bermmaaisel) aanbieden aan de burgers via het containerpark/recyclagepark

Compostpromotie in Zutendaal en Gingelom

Bermmaaisel wordt in Limburg op grote schaal gecomposteerd. Door deze compost aan te bieden aan de gemeente, kan het verwerkte bermmaaisel symbolisch terugvloeien naar de gemeente. Zowel Zutendaal als Gingelom organiseren in het voorjaar een compostactie. In Zutendaal wordt de compost in bulk via het containerpark verdeeld en kunnen de bewoners gratis een hoeveelheid naar keuze opscheppen. In Gingelom wordt een vergoeding gevraagd: 5 euro per m³.

PLUSPUNT

- deze aanpak kan een aanknopingspunt vormen om te vertellen over bermen

LET OP

- de compost is niet per se afkomstig van bermmaaisel

6.2. Activiteiten organiseren

Het brede publiek wordt betrokken in Gingelom

Met grote en kleine, laagdrempelige tot meer wetenschappelijke evenementen kunnen bermen positieve aandacht krijgen.

In 2017 werd in Gingelom ingezet op de sensibilisatie van het grote publiek via een bermen- en bijendag met een wandeling, een voordracht en een workshop rond bijenhôtels maken. Daarnaast was er een fotowedstrijd op facebook. De bevolking werd opgeroepen om de bermen in de kijker te zetten door foto's van bloeiende, vlinderende of zoemende bermen in te zenden. Bijna 100 foto's werden ingestuurd en die werden allemaal op de facebookpagina van de gemeente tentoongesteld. De 9 winnaars kregen een drinkkan als prijs.

Inhoudelijk symposium in Bilzen

Bilzen organiseerde in 2017 een inhoudelijk symposium "Koester Vlinders, ... in uw berm" naar aanleiding van de tienjarige werking van de Vlinderwerkgroep Bilzen. Het ontstaan en de evolutie van de werking van de Vlinderwerkgroep werden toegelicht. Het publiek kreeg informatie over het inventariseren van bermen, de waargenomen vlinders en een geschikt maaibeheer. Ook het belang van een goede samenwerking met de burgers werd in de verf gezet. Gastspreker van de avond was Arnout Zwae-nepoel, auteur van het boek "Werken aan de berm!: handboek botanisch bermbeheer". Hij toonde vooral het belang aan van bermen voor de biodiversiteit. Naast het inhoudelijke symposium werden ook twee wandelingen georganiseerd voor geïnteresseerde burgers.

PLUSPUNTEN

- afhankelijk van de doelgroep kan de inhoud variëren van laagdrempelig tot meer wetenschappelijk
- door laagdrempelige acties worden ook niet-kenners betrokken in en enthousiast gemaakt voor het bermenverhaal

LET OP

- vaak nemen vooral geïnteresseerde liefhebbers deel

6.3. Informatieborden plaatsen

Borden vestigen de aandacht op een bepaald bermthema

In Bilzen, Gingelom en Zutendaal wordt gebruikt gemaakt van infoborden om de bevolking te informeren over een thema dat betrekking heeft tot bermen. Voor wat betreft de vorm, inhoud, ... van de borden zijn er eindeloos veel mogelijkheden.

In Bilzen wordt gebruik gemaakt van verplaatsbare borden in de vorm van een blaadje, waarbij de aandacht gevestigd wordt op het ecologisch beheer van de bermen.

In Gingelom laten grote infopanelen de voorbijgangers weten dat zwerfvuil in de bermen niet kan.

De infoborden in Zutendaal geven informatie over de begrazing van bermen door schapen.

PLUSPUNTEN

- zowel inwoners van de gemeente als andere voorbijgangers worden geïnformeerd over de bermenwerking
- borden kunnen tijdelijk of permanent, klein of groot zijn

LET OP

- panelen in de berm vormen een obstakel bij het maaien
- opletten voor een overaanbod aan panelen want dit zorgt voor een rommelig straatbeeld

6.4. Gemeentelijke informatiekanalen en contacten met lokale journalisten inzetten om het belang van bermen in de kijker te zetten

Burgerjournalisten aan de slag rond bermen in Lanaken

In Lanaken zijn net zoals in andere Limburgse gemeenten "burgerjournalisten" actief. Deze brengen verslag uit van culturele activiteiten, buurtfeesten, sportieve festiviteiten enzovoort. Drie "burgerjournalisten" hebben zich in Lanaken toegelegd op milieu en natuur. Zo verschenen er artikels over het afgraven van de berm langs de Neergellikerweg en over de begeleide wandelingen in de bermen van het Albertkanaal. De lokale perscontacten worden via de dienst communicatie en PR op de hoogte gebracht van alle gemeentelijke beleidsbeslissingen en projecten. Alleen persberichten met voldoende nieuwswaarde worden gepubliceerd.

PLUSPUNTEN

- digitale communicatie en sociale media worden steeds belangrijker
- schakel een lokale BV in om het verhaal te vertellen

LET OP

- bij het gebruik van verschillende communicatiekanalen zijn een coherent verhaal en een goede planning nodig

7. Wat zegt de wetgeving over bermbeheer?

Het Bermbesluit¹, dat van kracht werd op 1 januari 1985, was een van de weinige uitvoeringsbesluiten van de toenmalige Natuurbehoudswet van 1973. Hoewel het toepassingsgebied van het besluit ruimer is, zag de Vlaamse overheid toen terecht het potentieel voor natuurbehoud in van met name de wegbermen, die in Vlaanderen een oppervlakte van 20.000 tot 25.000 ha vertegenwoordigen. Het sloot aan bij begrippen zoals 'ecologische infrastructuur' en 'natuurtechnische milieubouw' die toen ingang vonden.

Het bermbesluit

Toen het Bermbesluit in werking trad, werd het nog niet doorkruist door andere principes of normen van het omgevingsrecht. Centraal stond vooreerst het verbod op het gebruik van biociden. Sinds 2013 is dit principe vervangen door een algemeen verbod op het gebruik van pesticiden in bepaalde publieke ruimten (zie verder). Ten tweede moeten, ingeval de berm gemaaid wordt, bepaalde maaidata gehanteerd worden en het maaisel afgevoerd worden binnen tien dagen. Maaien dient te gebeuren na 15 juni. Een eventuele tweede maaibeurt mag slechts uitgevoerd worden na 15 september. In uitzonderlijke gevallen kan, om redenen van natuurbehoud, een afwijking worden verleend wat deze richtdata betreft. Het afvoeren van het maaisel (hooien) is bedoeld om vervilting of aanrijking van de bermvegetatie tegen te gaan. Aanvankelijk stuitte dit principe op weerstand van de bermbeheerders, aangezien het gebruik van klepelmaaiers het achteraf oprapen van het maaisel onmogelijk maakte. Nadien is daar door de inzet van klepelmaaiers met afzuiginstallatie een adequate oplossing voor gevonden. Een ander discussiepunt vormde de wettelijke opdracht voor de wegbeheerders om in te staan voor de veiligheid van de weggebruikers. Een hoog opschietende bermvegetatie zou de wegmarkeringen aan het gezicht kunnen onttrekken en ook het uitwijken van een voertuig in geval van pech bemoeilijken. Aan deze problematiek werd verholpen door toepassing van het door de Raad van State voorgestelde proportionaliteitsbeginsel (opgenomen in de Omzendbrief van 4 juni 1987). Bij de toepassing van het bermbesluit, dient de verantwoordelijke overheid rekening te houden met andere taken, met name het instaan voor verkeersveiligheid. Dit houdt in dat waar verkeersveiligheid prevaleert, in de strook vlak naast de rijweg, de berm frequent kort kan worden gehouden door maaien. Het gebruik van pesticiden blijft daarbij verboden. Verder van de rijweg af wordt het Bermbesluit voluit toegepast. Het Bermbesluit is van toepassing op bermen beheerd door een overheid. Bovendien was het van oorsprong een uitvoering van het hoofdstuk 'Bescherming van de bossen en van de landelijke ruimte' van de Natuurbehoudswet van 1973 (opgeheven voor het Vlaams gewest in 1997). Daardoor is de toepassing ervan beperkt tot de 'landelijke ruimte'. Dit laatste begrip werd in de wet en het besluit niet nader omschreven. Dit leidde tot heel wat onzekerheid. Zo gaf de bevoegde Vlaamse minister in 1985 te kennen dat bossen niet tot de landelijke ruimte behoorden ...

¹ B.Vl.Reg. 27 juni 1984 houdende maatregelen inzake natuurbehoud op de bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen, B.S. 2 oktober 1984.

De zorgplicht

Ondertussen staat het Bermbesluit niet meer alleen binnen het omgevingsrecht. In 1997 voerde het Natuurdecreet (art. 14) een algemene zorgplicht jegens de natuur in. Die geldt voor iedereen, publiekrechtelijk rechtspersoon of particulier. Meteen is iedere bermbeheerder gevat door de zorgplicht, die er op neerkomt dat ernstige schade aan of vernietiging van natuurwaarden voorkomen, beperkt of hersteld moet worden. Ook de territoriale beperking tot de landelijke ruimte is daarmee grotendeels irrelevant geworden. De bermbeheerder is in stedelijke gebieden weliswaar niet letterlijk gebonden aan bijvoorbeeld de in het Bermbesluit opgelegde maaidata van 15 juni en 15 september, maar -voor zover (sterk) afwijken van de principes van het Bermbesluit als toebrengen van ernstige schade aan de berm kan worden geïnterpreteerd- dient men zich hier toch op af te stemmen.

Een Code van Goede Natuurpraktijk

In 1998 werd een Omzendbrief² gepubliceerd waarin een Code van Goede Natuurpraktijk voor het wijzigen van vegetatie en van kleine landschapselementen werd opgenomen. Wat de bermvegetaties betreft, herhaalt deze Code de principes van het Bermbesluit. In feite is de bedoeling van deze Code om de overheden die de natuurvergunningen moeten uitreiken een leidraad te geven bij het beoordelen van de 'normale onderhoudswerken', die van de vergunningsplicht zijn vrijgesteld. De Code is dus in de eerste plaats te hanteren binnen de bestemmingsgebieden waar de natuurvergunningplicht geldt. Maar ook daarbuiten kan de Code als richtinggevend gelden.

Een verbod op wijziging van bepaalde kleine landschapselementen en vegetaties en de natuurvergunningplicht

In uitvoering van het Natuurdecreet werd een verbod op wijziging van bepaalde kleine landschapselementen en vegetaties ingevoerd³. Dit verbod geldt met name overal voor holle wegen, die als een bijzondere vorm van bermen kunnen worden beschouwd en, in de natuurgebieden in ruime zin en de Speciale Beschermingszones, voor bermen die een historisch permanent grasland zijn. Daarnaast werd een natuurvergunningplicht ingevoerd voor het wijzigen van vegetaties en kleine landschapselementen. Het Natuurdecreet geeft een definitie van kleine landschapselementen. Bermen behoren daartoe. Maar het uitvoeringsbesluit beperkt de vergunningsplicht tot bermen waarop houtige beplantingen staan; het wijzigen slaat dan zowel op de houtige beplantingen als op de bijhorende -kruidachtige- vegetatie. Vegetatie wordt daarentegen niet gedefinieerd, noch door het Natuurdecreet noch door het besluit. We kunnen er van uitgaan dat bermen ook als vegetatie kunnen worden beschouwd. Als zodanig opgevat, vallen ze onder de vergunningsplicht voor het wijzigen van vegetatie. De aanwezigheid van houtige elementen speelt dan geen rol. De vergunningplicht geldt niet overal, maar vooral de woongebieden en industriegebieden in ruime zin vallen erbuiten (tenzij in SBZ).

Wat met bermen gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)? Vegetatiewijziging alsook wijziging van kleine landschapselementen zijn hier verboden maar een ontheffing kan worden verleend door het Agentschap voor Natuur en Bos.

Het hervormde natuurdecreet

Met de recente hervorming van het Natuurdecreet werden criteria voor geïntegreerd natuurbeheer ingevoerd⁴. Voor natuurbeheerplannen van type twee, drie of vier is

² Omzendbrief LNW/98/01 10 november 1998 betreffende algemene maatregelen inzake natuurbehoud en wat de voorwaarden voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen betreft volgens het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en Code van Goede Natuurpraktijk i.f.v. wijziging van vegetatie en van kleine landschapselementen, B.S. 17 februari 1999.

³ B.VI.Reg. 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het Decreet van 21 oktober 1997 (...), B.S. 10 september 1998; herhaaldelijk gewijzigd. Het hoofdstuk werd integraal vervangen door het B.VI.Reg. 3 juli 2009 betreffende de vergoeding van wildschade of van schade door beschermde soorten en tot wijziging van hoofdstuk IV van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels voor de uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu, B.S. 26 augustus 2009.

⁴ B.VI.Reg. 14 juli 2017 houdende vaststelling van de criteria voor geïntegreerd natuurbeheer, B.S. 25 augustus 2017.

het gebruik van pesticiden niet toegestaan. Er werden echter geen criteria bepaald die rechtstreeks slaan op het beheer van bermen. De beheerplannen kunnen zowel door overheden als particulieren ingediend worden.

Wat bermen betreft die gelegen zijn in beschermde goederen in het raam van onroerend erfgoed, zijn de eigenaars of beheerders gebonden aan het zgn. actiefbehoudsbeginsel. Dit houdt in dat de zakelijkrechthouders en gebruikers van een beschermd goed dit in goede staat behouden door o.a. de nodige beheer- en onderhoudswerken ⁵.

Het algemeen verbod op het gebruik van pesticiden

Het algemeen verbod op het gebruik van pesticiden was in 1985 niet minder dan een trendbreuk. Dit wordt nu bevestigd door het Decreet van 8 februari 2013 ⁶ dat het gebruik in open lucht van pesticiden verbiedt in gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt. Het uitvoeringsbesluit ⁷ stelt dat dit o.a. slaat op alle terreinen, inclusief de bermen, op minder dan zes meter van het talud van het oppervlaktewater; alle bermen langs wegen en spoorwegen; alle wegranden, trottoirs en andere verharde terreinen die deel uitmaken van de openbare weg of die erbij horen, zoals parkeerterreinen en pleinen. Sinds 1 januari 2015 geldt hier een volledig verbod op het gebruik van pesticiden. In bepaalde gevallen laat het decreet de bevoegde Vlaamse minister toe om afwijzingen toe te staan op het verbod, maar hiervan is binnen de sector van het bermbeheer tot op heden geen gebruik gemaakt.

De handhaving

De handhaving gebeurt met toepassing van de algemene regeling van Titel XVI van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid ⁸. Niet naleven van de voorschriften van de hier behandelde decreten en uitvoeringsbesluiten valt onder de algemene strafrechtelijke regeling, die een zeer ruime vork inzake bestraffing toelaat: 'elke opzettelijke of door gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid gepleegde schending van de door deze titel gehandhaafde regelgeving is strafbaar met een gevangenisstraf van een maand tot twee jaar en met een geldboete van 100 euro tot 250.000 euro of met een van die straffen' (art. 16.6.1 DABM).

Voor het overtreden van de verbodsbepalingen binnen het Vlaams Ecologisch Netwerk geldt een aparte, hogere strafmaat: 'wie opzettelijk de voorschriften van artikel 25, § 3, 2°, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu niet naleeft, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot vijf jaar en met een geldboete van 100 euro tot 500.000 euro of met één van die straffen alleen. Wie door gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid, de voorschriften van artikel 25, § 3, 2°, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud niet naleeft, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en met een geldboete van 100 euro tot 350.000 euro of met één van die straffen alleen' (art. 16.6.3quater DABM).

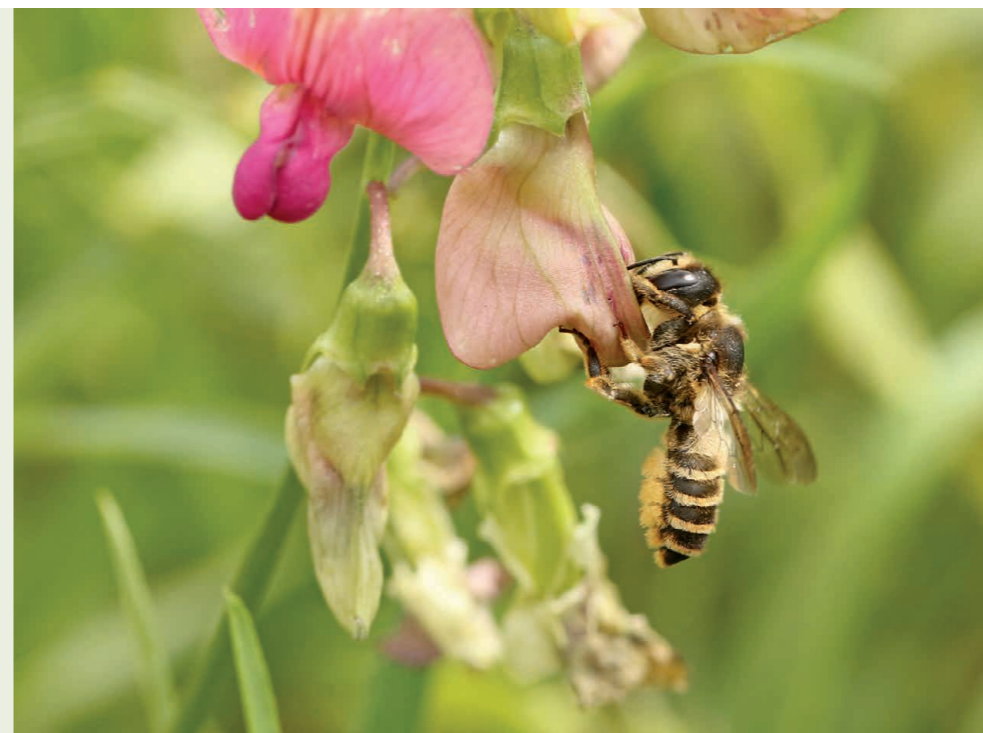
Paul Stryckers
lector omgevingsrecht AP-Hogeschool

⁵ Decreet 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, B.S. 17 oktober 2013; de officiële citeerwijze is 'Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013'.

⁶ Decreet 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, B.S. 22 februari 2013.

⁷ B.VI.Reg. van 15 maart 2013 houdende nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik, B.S. 18 april 2013.

⁸ Decreet 21 december 2007 tot aanvulling van het Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI 'Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen', B.S. 29 februari 2008.

Colofon

Uitgave van de deputatie van de provincieraad van Limburg; Herman Reynders, gouverneur-voorzitter; Frank Smeets, Ludwig Vandenhove, Igor Philtjens, Erik Gerits, Jean-Paul Peuskens, Inge Moors, gedeputeerden en Renata Camps, provinciegriffier

Coördinatie
Nadine Moens

Met dank aan
Frans Beckers, Claude Froyen, Bart Hoelbeek, Freddy Janssens, Filip Konings, Joeri Philtjens, Francine Thewissen, Ilse Van Aelst, Goele Vantilt

Grafische vormgeving
Dion Boodts – Grafische Producties, Informatie en Communicatie, provincie Limburg

Foto's
Maarten Jacobs (cover, 2, 8 boven, 14, 17 onder, 24, 27, 28), Gemeente Gingelom (8 onder, 13 boven, 18 onder), Nadine Moens (10, 17), Vlinderwerkgroep Bilzen (13 onder), Shutterstock (18)

Oplage
200 ex.

Verantwoordelijke uitgever
Jan Mampaey, Provinciaal Natuurcentrum,
Cranevenne 86, 3600 Genk

Contact
Provinciaal Natuurcentrum
Cranevenne 86
3600 Genk

D/2018/5.857/05

Een initiatief van de provincie Limburg

Provinciaal Natuurcentrum
Craenevenne 86
BE-3600 Genk

PROVINCIAAL
NATUUR-
CENTRUM